

Այս աղօթատեղիները կանգուն են այսօր. Ս. Աստուածածինը՝ որ 1812ին, փայտաշէն կը յառնէ, կը նորոգուի 1841ին¹, բայց 1855ին փողովըգային հանգանակութեամբ բոլորովին նոր կը շինուի², քարուկիր եւ գեղեցիկ: Ունի երկսեռ նախակրթարան մը Առաքելեան անունով, հիմնուած 1842ին:

Եկեղեցւոյն շրջափակը թաղուած են՝ Սեւրովէ Սարգիսեան (†16 փետր. 1866) Միլերտիչ Շահինեան (†5 Դեկտ. 1882) եւ իւր կինը Բեմպէ (†9 փետր. 1872), որոնք կը հաշուին թաղին սատարող բարերարներու մէջ:

Ս. Նղիսան՝ Աղանի Ստեփան պատրիարքի օրով, 1832 Յուլիս 30ին հիմնէ նորոգուած է բարեյիշատակ Պէղճեան Յարութիւն ամիրայի քող՝ Տիկին Համասիւիւն Մերկերեանի ծախքով, ինչպէս կը յայտնէ եկեղեցւոյն ճակատի վերտառութիւնը³:

Կայ հոն երկսեռ նախակրթարան որ շինուած է Եկեղեցւոյն հետ 1832ին⁴, եւ կը կրէ Պէղճեան անունը, յիշատակ համանուն Ամիրային:

Եկեղեցւոյ բակը կը հանգչին Յակոբ Վարդերեսեան (†20 Մարտ 1877), եւ Մարգար Բենտիրեան (†3 Յուլիս 1888), որոնք թաղին եւ դպրոցին սատարողներ եղած են:

Էյուպի թաղերն ալ ունեցած են երբեմն ազգային ընկերութիւններ, հոն 1864ին հաստատուած է Դպրոցասիրաց Սանուցը, որուն նպատակն էր՝ թաղին դպրոցներուն հասոյթ պատրաստել. 1865ին ալ Մամիկոնեան ընկերութիւնը⁵, որ դարձեալ վարժարաններուն յառաջագիմութեանը կ'օգնէր: Այս ընկերութիւնները դժբախտաբար երկար կեանք չեն ունեցած, եւ արդէն այժմ Էյուպի կրկին թաղերը աղքատացած վիճակի մը մէջ կը գտնուին:

ՏՈՂ 133. Այս տողին «Հայ Պարտիզպան» բառերը կը յայտնեն, թէ Էյուպի պարտէզները ու վարդաստանները, զորս Երեմիա մեծ գովութեամբ կը յիշատակէ (տող 128), Հայ պարտիզպաններու քրտինքին ու մշակութեան արդիւնքն էին: Մինչեւ այսօր Էյուպի վարդերը

անուանի են, թէեւ ոչ անցեալին պէս. այն տեղի վարդերով է որ Կ. Պոլսոյ հայ ընտանիքները ամէն տարի կ'եփեն իրենց Վարդի-անուշն համեղ:

Էյուպի վարդերը արդեօք Հայաստանի վարդեր չե՞ն, բերուած ու մշակուած հայ գաղթականներէ, որոնց հետ էին նաեւ Պուլկարներ, ինչպէս կը գրէ Երեմիա:

ՏՈՂ 134. «Ծայր մի ծովուս» ըսածն է՝ բուն Ոսկեղջիւրը, որ Էյուպէն սկսած կը նեղնայ ու դալարաձեւ թերուելով կ'երկարի դէպ հիւսիս: Պալաթ եւ Էյուպ հայաբնակ թաղերը այսպէս գտնուած կ'ըլլան Ոսկեղջիւրի արեւմտեան հարաւային ափերուն վերեւը:

ԴԿՏ. ՎԱՀՐԱՄ Յ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

LECTORI SALUTEM

«Հանդէս Ամսօրեայ»ի իբրեւ մասնագիտօրէն հայագիտական ուսումնաթերթի գոյութիւնն ընդ միշտ ապահովելու համար 1911ին հաստատուած ֆոնտը, որ համակիրներու աննախընթաց գործակցութեամբ լիովին յաջողութեան բերկրաոխիթ հեռանկարը ցոյց կու տար, արդէն իր հիմնարկութեան սկիզբը, հիմն ի վեր տապալեցաւ Մեծ Աղէտի վաղորդայնին: Դիւանագիտական յարաբերութիւններու խզումով՝ խզուեցաւ եւ խմբագրութիւնս իր աշխատակիցներու եւ բաժանորդներու մեծագոյն կենդրոններէն կղզիացած իր անձկագոյն դիրքին մէջ՝ փոխանակ լռելու, իր շրջաններու յաջորդականութեան մէջ խրամատի տեղի չտալու հաստատ դիտումով զոհաբերեց ու շարունակեց հրատարակել իր ուսումնաթերթը, թէպէտ եւ, ինչպէս ընական էր, կրճատ ծաւալով եւ անկանոն պարբերութեամբ: Խմբագրական նստակիւն

¹ Տարեցոյց Ազգ. Հիւանդանոցի, 1909, էջ 65 եւ 68:

² Անդ, էջ 69 եւ տարի 1901, էջ 162 եւ տարի 1904, էջ 329:

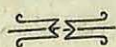
³ Անասիր. Յրէ. Արայի Պէղճեան, Կ. Պոլս 1864, էջ 64: Տարեցոյց Ազգ. Հիւանդանոցի, 1900 տարի, էջ 162 եւ 1909 տարի, էջ 329:

⁴ Տարեցոյց Ազգ. Հիւանդանոցի, 1905 տարի, էջ 329 եւ 1909 տարի, էջ 67:

⁵ Ծիւթեան, Կ. Պոլսոյ, Ա. տարի, Թիւ 1, 1866 Հոկտեմբեր:

գոյավիճակի վերադարձը կապուած էր սերտիւ բնականոն ժամանակներու վերադարձին, որուն տարիներ շարունակ ի գուր սպասեցինք: Այսօր սակայն ուրախ ենք հպարտօրէն յայտարարելու մեր համակիրներուն թէ հակառակ դէժ տիրող աննպաստ պարագաներուն խմբագրութիւնս յաջողած է վերստին իր շուրջ հաւաքել ընտրելու յաջող դասակարգը ազգային եւ օտար հայագէտներու, որոնց անթերի աշխատակցութեամբ լիալոյս է թէ «Հանդէս Ամսօրեայ»ն պիտի թեւակոխէ մօտաւոր ապագային նորագոյն շրջանի՝ առաջնակարգ հեղինակութիւններով, նախկին ընդարձակ ծախարով ու ամսօրեայ կանոնաւոր հրատարակութեամբ: Եւրոպական զանազան կենդրոններու մէջ հայ մատենագրութեան ուսումնասիրութեան նուիրուած օտարազգի մասնագետներու մնայուն կենդրոն կը ջանայ հանդիսանալ «Հանդէս Ամսօրեայ»ն: — Կարելոր այս ծրագրին փայլուն ապացոյցը տալու համար թոյլ պիտի տանք մենք մեզի տարեշրջանիս վերջին թիւը, իբրեւ քառասունամեակի բացառիկ թիւ՝ յատկացնել ժամադրաւայր եւրոպացի հոգակաւոր հայագէտներու մասնագիտական ուսումնասիրութիւններուն, հաւաքական այս գործով միաժամանակ պատեհութիւն ընձեռելով մեր ընթերցողներուն՝ ծանօթանալու մերձուստ եւրոպացի այժմեան հայագէտներու անուններուն, կայաններուն եւ մասնագիտութիւններուն: — Իսկ «Հանդէս Ամսօրեայ»ի ֆոնտին հարցը պիտի յանձնենք վերստին մեր համակիրներու տաք գուրգուրանքին:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ՀԱՆԴԵՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ» Ի

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

«ՃԱՆԱԳԱՐՆ ԸՆԴ ԵՂՋԵՐՍ Է»

«Հանդէս Ամսօրեայ» ուսումնաթերթի 1926թուի 7—8 միացեալ թուերում (էջ 384—387) հաճոյքով կարդացի Թադէոս Աւագլեկեանի «Մեհրութան Արծրունու զայրոյթը» վերնագրով հմտալից յօդուածը, յորում, յարգելի բանասէրը հետեւելով Փաւստոս Բիւզանդի պատմութեան Ե. Դպր. ԽԳ. Գլխոյն մէջ յիշատակուած դէպքերուն, կանգ կ'առնէ, առանձնապէս, Մեհրութան Արծրունիի հետեւեալ հարցման եւ ասոր տրուած պատասխանի վրայ:

«Եւ մինչդեռ զայր Մեհրութանն ի ճանապարհի զնդաւն իւրով, զիպեցան նմա ուղեւորք, յորս հարցանէր Մեհրութանն եւ ասէր.

— Ճանապարհս ի Բագրաւանդ ընդ ո՞ր երթայ:

Եւ ուղեւորացն տուեալ պատասխանի՝ ասացին.

— Ճանապարհ ընդ Եղջերս է»: Այս պատասխանը լսելէ յետոյ Մեհրութան Արծրունին տուաւ «հրաման չարաչար քաշել զուղեւորսն եւ ծեծել»:

Պ. Աւագլեկեանը կ'եզրակացնէ, որ «պատասխանը անմեղ պատասխան է, բայց Մեհրութանը սաստիկ վրդովուելով նրանց պատասխանից չարաչար քաշքշել է տալիս ուղեւորներին եւ ծեծում»:

Եւ ապա Պ. Աւագլեկեանը կը հարցնէ.

«Ինչո՞ւ է զայրանում Արծրունի իշխանը»:

Անշուշտ, Մեհրութան Արծրունին, ներքնապէս շատ ծանր եւ վիրաւորական դատած էր ուղեւորներու այդ պատասխանը — «Ճանապարհս ընդ Եղջերս է», որը Պ. Աւագլեկեանը կը համարէ «անմեղ պատասխան» մը: Մինչդեռ այդ պատասխանը իւր էութեան եւ խորքին մէջ, ոչ միայն վիրաւորական էր այլեւ կործանարար՝ Մեհրութան Արծրունիի համար: Ահա թէ ինչո՞ւ:

Վասպուրականի Հայ Ժողովրդի մէջ առած մը կայ, որ կրէ.

«Քո ոտքը՝ քո կոտոր», այսինքն քո սարքած դաւադրութեան, կամ կատարածդ վատ գործի մէջ, լարածդ թակարդի մէջ ինքդ ընկնես, այնպէս՝ ինչպէս, որ կոտորդ գոմէշի